

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

פרשת האזינו - שובח גיליון קל"ו (שנה ג') | תשרי תשפ"ז

פנינים מאירים
לשולחן השבת

פרד"ס התורה

פשוט

למה נקרא כאן 'הושע'?

ויבא משה וגו' הוא והושע בן נון (דברים לב, מד)

המפרשים עומדים על השאלה מדוע נקרא כאן בשם 'הושע' ולא 'הושע' (וראה רש"י) בדרך הפשט כותב רבי יוסף בכור שור, מבעלי התוספות, שבאמת היה שמו 'הושע', אלא שכאשר נעשה משרת למשה - קראו משם בשם 'הושע', כי דרך השרים והמלכים שמשנים שמות משרתיהם וקוראים להם שם אחר כרצונם, כמו שקרא פרעה, להבדיל, ליוסף 'צפנת פענח', וכדו'.

אבל עתה כאשר עברה ההנהגה ממשה ליהושע, ושוב לא היה יהושע משרתו של משה, שוב חזר לשמו הראשון וקראו 'הושע'.

רמז

שבעה תיבות, וכ"ה אותיות

פי שם ה' אקרא קבו גדל לאלקינו (דברים לב, ג)

כותב רבינו החיד"א, בספרו 'כסא רחמים', שבפסוק זה יש ו' תיבות - רמז לו' ימים שקורין בתורה, והם: שני וחמישי, שבת, ראש חודש, חול המועד, יום טוב, יום הכיפורים. כן יש בפסוק כ"ה אותיות - רמז למספר כל מיני העולמים, דהיינו ג' ד' ה' ו' ז' (בשני וחמישי - שלשה קראים, בראש חודש - ארבעה, ביום טוב - חמשה, ביום כיפור - ששה, בשבת - שבעה), שהם יחדיו מספר כ"ה.

דרוש

האות י' - רק למשך ל"ח שנה

ויבא משה וגו' הוא והושע בן נון (דברים לב, מד)

בספר 'לויית חן ואור יקרות', מבאר מדוע דווקא כאן נקרא שמו 'הושע', על פי דברי הגמרא (סנהדרין קז, א) שהאות יו"ד שניטלה משרי, עמדה וצווחה, עד שהוסיפה ה'ש"ת ליהושע, עיי"ש.

והנה כשניטלה האות י' משרה היתה אז בת פ"ט שנה (שנה טרם לידת יצחק), ושרה חייתה קכ"ז שנים, נמצא שהיו"ד ניטלה משמה בחייה רק במשך ל"ח שנים (כי רק בחייה נקרא שמה 'שרה' על שם שהיתה שרה על כל העולם, וזה לא שייך לאחר מיתה, כי אין שלטון ביום המוות), וכנגד אותן ל"ח שנים, נתנה ה'ש"ת ליהושע למשך ל"ח שנים, ועתה כאשר כבר חלפו ל"ח שנים מחטא המרגלים שאז נקרא הושע בשם יהושע, שוב היה אפשר לקרוא לו 'הושע' ולהחזיר את היו"ד לשרי.

סוד

תתקנ"ה פסוקים בחומש דברים

ראו עתה כי אני וגו' הוא ואין אלקים עמדי (דברים לב, טז)

הגה"ק רבי אברהם גלאנטי זי"ע כותב בספרו 'קול בוכים', שישנם תתקנ"ה (955) רקיעים, והמלאך מט"ט מעלה את תפילות ישראל דרך רקיעים הללו, אולם יש לו רשות לעלות רק עד תת"ק רקיעים, אבל אל ג"ה רקיעים העליונים אינו יכול להיכנס, אלא התפילות עולות משם לבדן עד לפני הקב"ה.

על פי זה כותב בספר 'מעשה ורוח': לכן אמר משה את ספר דברים, שיש בכל הספר תתקנ"ה פסוקים, כי בכל פסוק בקע רקיע אחד מתתקנ"ה הרקיעים, למען יראו ישראל שה' אלקינו אין עוד מלבדו.

והנה, ראו זה פלא: מתחילת החומש עד הפסוק הזה 'ראו עתה כי אני וגו' הוא' יש תת"ק פסוקים, כנגד תת"ק רקיעים, ומאותו פסוק עד גמר התורה יש ג"ה פסוקים, כנגד ג"ה רקיעים עליונים, וידוע כי מלאך מט"ט נקרא לפעמים בתואר 'אלקים', וזהו הפירוש: ראו עתה - בפסוק זה שהוא הראשון מג"ה רקיעים העליונים, פי אני וגו' הוא - לבדו ברקיעים אלו, ואין אלקים עמדי - אפילו מלאך מט"ט שנקרא אלקים אין לו רשות להיות עמדי ברקיעים הללו.

זכר ימות עולם בינו שנות דור ודור

נושאי הפרשה: עדות השמים והארץ • שבח התורה • אמונה בהנהגת הבורא • התבוננות בעבר ובעתיד • חסדי ה' על עמו • הצרות בעקבות החטאים • נקמה בגוים באחרית הימים • דרשת משה ויהושע • עלית משה להר נבו להסתלק • סבת הסתלקות משה.

שירת האזינו מוסדת על האמונה בהנהגת הבורא עם עמו, שהוא הפץ להיטיב להם, וכל הפרענויות הן רק פתיונות מהחטאים, והחטאים הם בגלל חסר התבוננות במאורעות העבר והעתיד. אמנם באחרית הימים פשיטתו בתשובה, ינקם ה' בגוים על מה שעשו לישראל.

א. עדות ושבח

כהקדמה לשירת האזינו, העמיד משה את השמים והארץ, שהם קיימים לעולם, שישמשו כעדים על התראה לישראל ששמעו את שירת האזינו, והשמים והארץ עצמם יתנו שכר או עונש.

בפתח דברי השירה משבח משה את התורה הנותנת חיים וחיוק כמו הטל והגשם והרוחות. משה מצווה לישראל לענות 'ברוך שם כבוד מלכותו' כל פעם שהוא מזכיר שם ה'.

ב. הצור תמים פעלו השירה נפתחת בדברי אמונה שהנהגת הבורא בעולמו היא באמת ויושר, גם אם אנו רואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו.

ג. בינו שנות דור

במרכז השירה מבוארת חובת ההתבוננות על מאורעות העבר והעתיד, ועל העונשים שנענשו החוטאים בדורות הראשונים, כדור אנוש וכדור המבול, ולעומת זאת

- על חסדי ה' על עמו

במדבר: הוציאם ממצרים והצילם מכף כל אויב, בחר בהם מכל עם ונתן להם את התורה, הקיף אותם בעננים וסיפק צרכיהם במדבר ארבעים שנה. זו תוכחת מוסר לישראל שהחטאים הם תוצאה של כפיית טובה וחוסר התבוננות.

ד. וישמן ויבעט

בהמשך נאמרים עוד דברי תוכחה לישראל, שבכניסתם לארץ זכו לשפע של חלב ודבש, בהמות שמנות ותנובות השדות, וכתוצאה מכך השמינו והכעיסו את ה' ועבדו לשדים ולאילים זרים ובזויים, ועל כך יענשו על ידי גוים בזויים,

וה' יסתיר פניו מהם, ויבואו עליהם צרות של רעב וחיות רעות, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה.

ה. שבחה של אומה

כאשר ינקם ה' את נקמת ישראל ויעניש ה' את הגוים באחרית הימים, אזי יפרע מהם גם כל מה שהגוים עשו בכל הדורות. בעת ההוא הגוים ישבחו את ישראל, ויאמרו: "ראו מה שבחה של אומה זו! שדבקו בה' בכל התלאות שעברו עליהם, יען כי הם ידעו בטוב ובשבחו של ה'".

ו. מתורגמן ליהושע

ביום מיתת משה נמסרה ההנהגה ליהושע, כאשר שניהם דרשו דרשה באותה שבת. וכדי שלא יאמרו ישראל ליהושע שלא היה לו להרים ראש בחייו של משה רבו, העמיד משה ליהושע 'מתורגמן' [המסביר לעם את דברי החכם הדורש], כדי להראות שעל פי פקודתו הוא דורש. משה בדרשתו ציוה לישראל להתבונן היטב בלימוד התורה, כי הרבה שכר תלוי בכל פסוק בתורה.

ז. להר נבו

לאחר מכן, הצטווה משה לעלות להר נבו, בחצי היום לעיני כל ישראל, כדי למות ולהיקבר שם, באותה מיתה שמת אהרן. טרם מותו יסתכל על הארץ, אך הוא לא יכנס לארץ, יען כי הוא ואהרן לא קידשו את ה' במי מריבה.

התורה וההפטר

בשבת זו, בעשרת ימי תשובה, בין ראש השנה ליום הכיפורים, אין מפטירים את הפרשת האזינו, אלא את הפטרת 'שובה ישראל' בספר הושע, לעורר בתשובה. אך היות וההפטר מוסיימת במילים 'ופושעים יכשלו בם', ואין ראוי לסיים בדבר שאינו טוב, יש המוסיפים כמה פסוקים מספר מיכה, או מספר יואל.

חיים של תורה

ללמוד בכל יום שירת האזינו

כותב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב, בעל 'בני יששכר' זי"ע: "נראה לי בסגולה, ללמוד בכל יום שירת האזינו, והוא סגולה להנצל מאפיקורסות ומדעות הכוזביות".

אגרא דפרקא, אות קטו

דבקות בתורה

ויאמר אליהם שימו לב ללבבכם לכל הדברים (דברים לב, טו).

צריך אדם שיהיו עיניו ולבו ואוזניו מכוונים לדברי תורה וכו', ורבי דברים קל וחומר, ומה תפנית הפית שהיא נראה לעינים ונמדד בקנה, צריך אדם שיהיו עיניו ואוזניו ולבו מכוונים להבין, הדבר תורה שהן פהרין התלויין בשערה על אחת קפה וכפה (רש"י).

מלמד אותנו רש"י הק' יסוד עצום: "צריך אדם שיהיו עיניו ולבו ואוזניו מכוונים לדברי תורה!", כלומר, להיות שקוע ודבוק בתורה בכל חושיו ואבריו, בלבו, בעיניו, ובאוזניו. כך אכן ראו אצל גדולי התורה אשר היו דבוקים ושקועים בתורה עד שלא הרגישו כלל מכל הנעשה סביבם.

של אדם מבוגר כמוני בשעה כל כך מאוחרת!! האברך לא ידע למה ולמי הדברים מכוונים, שהרי השעה עכשיו היא 7 בבוקר. עד מהרה התבהרה התמונה: בשעה 12 בלילה התיישב הרב מטשעבין לעיין בסוגיה פלונית, ומרוב עינו לא הבחין כלל שהשעות חולפות וכבר זרחה החמה והגיעה השעה 7 בבוקר...

לימוד תחת השלחן

באחת התקופות המתוחות שעברו על יושבי העיר העתיקה ירושלים ע"ה"ק, כאשר היה חשש כבד מפני הפגזות מצד הערביים, ניתנה פקודה על ידי ממשל המנדט הבריטי ששלט בארץ, שלא להדליק אור כלל בלילות. הכל היה חשוך, בבתים ובבתי כנסת. ומה יעשה תלמיד חכם צעיר כמו מרן הגאון הגדול רבי עובדיה יוסף ז"ע, שנפשו חשקה בתורה. באמצע החודש - ניחא, עוד יכול היה ללמוד לאור הלבנה, אבל בתחילת החודש ובסופו כשאין את אור הירח, היה פשוט לוקח שמיכה עבה, מכסה את השולחן בביתו מכל הכיוונים, נכנס תחת השולחן עם ספר ביד וכמה נרות, וכך שכב על הרצפה ולמד שעות כמעט בלי אוויר וחמצן!

שוב אירע פעם שנשמעה אזעקה בזמן תלמודו של מרן הגר"ע ז"ע בשיבת 'פורת יוסף'. כל בני הישיבה ידדו למקלט בשל המצב החמור אך בבדיקה שנערכה גילו שהגר"ע לא נמצא במקלט. הלכו לחפשו במהירות בשל הסכנה, וראו אותו כהרגלו רכון על ספריו שם במקומו הקבוע, לא נע ולא זע, פנו אליו ואמרו לו בבהלה: צריך לרדת למקלט! סכנה! יש מלחמה! וכי אינך שומע פגזים!?! אך הוא ענה בתמימה: מי אמר לכם שיש מלחמה? איפה מלחמה? היכן פגזים?... מרוב שקיעות בתורה הקדושה לא ראה לא שמע ולא ידע כלום מהמתרחש סביב.

לדעת חכמה ומוסר להבין

פניני מוסר, חכמה, וחיוק, מתוך פסוקי הפרשה

צחות, כי הנה אדם שהוא רשע וחוטא, אם לכל הפחות הוא איש חכם, יש לקוות ולצפות ממנו שיום אחד הוא יתן אל לבו בחכמתו לעשות איהו מעשה נכון וטוב בעיני ה', אבל אם בנוסף על היותו רשע הוא גם שוטה, ממנו אין תקווה שייצא ממנו שום דבר טוב.

על כך אמר הכתוב: 'עם נבל', אבל אם לכל הפחות היו חכמים וגבונים, היה מה לצפות מהם, אבל דא עקא שהם גם - 'עלם חכם', וחוטא שהוא גם שוטה, לו אין שום תקנה...

הצוחקים - אין בהם תבונה

פי גוי אבד עצות הָמָה וְאֵין בָּהֶם תְּבִינָה (דברים לב, כח)

היה פעם יהודי שבור לבב שעלה לתורה בשבת קודש פרשת האזינו בביתו מדרשו של האדמו"ר בעל 'זיכרי יואל' מסאטמאר ז"ע, כאשר הרבי קרא בעצמו בתורה, והוא סיים את העלייה במילים 'אָיִן בָּהֶם תְּבִינָה'.

היו בבית המדרש כמה אנשים שהחלו לצחוק ביניהם כאילו הסיום הזה, עולה על איש זה שאין בו תבונה. כשהבחין הרבי בצחוק, אמר מיד לאיש זה: כתוב 'אָיִן בָּהֶם תְּבִינָה', בלשון רבים, ופירושו שהם - הרבים שצחקו עליך - הם אין בהם תבונה...

היכן התינוק?

לעת זקנותו של הגה"ק רבי עקיבא איגר ז"ע, הוא ביקר פעם בוורשא אצל בנו הגה"ק רבי שלמה איגר ז"ע, ורבי שלמה נחרד לראות כמה נחלש גופו הטהור של אביו מרוב עיון והעמקה בלימודיו עד כלות הכוחות. הוא החליט לנסוע עמו למקום נופש, שם היו מרחבי דשא ופרחים נאים, נוף נחמד למראה, מגדלי שן וארמוני פאר, שכבשו את לב הרואה. בכך, חשב רבי שלמה, ינחו מחשבותיו קמעה וישקוט עינו.

כשהגיעו לשם בלוויית נכבדי ועשירי העיר, הושיבו את רבי עקיבא איגר על אחד מספסלי הגן, וסברו שהוא ינוח מעט וייהנה מהמראות המשובבים נפש. אולם הגרע"א לא הביט כלל אנה ואנה, אלא ישב על הספסל במרכז הגן שקוע בעומק עיונה של תורה בכל חושיו ושרעפיו. כעבור זמן מה נשמע לפתע קולו כשהוא שואל את בנו: 'היכן התינוק?... היכן התינוק?' התברר שהוא סבר שבוודאי נקרא לכאן לשמש כסנדק לילד הנימול ולמטרה זו הושיבו אותו על הספסל...

להפריע ב-12 בלילה?

אל מעונו של הגאון רבי דוב בעריש ויינפלד ז"ע, גאב"ד טשעבין, הגיע אברך בשעה שבע בבוקר, ובפיו שאלה חשובה, והוא מצא את הרב מטשעבין שקוע באותו עת בתלמודו עד שלא הבחין באברך שנכנס אל ביתו. כיון שהשאלה היתה דחופה, הקיש השואל קלות על ידיו של הרב מטשעבין כדי להסב את תשומת לבו לאדם העומד לפניו, ואכן הרב התעורר לפתע משקיעותו העצומה בלימוד וראה את האברך העומד לפניו.

על פניו של הרב נראו סימני תמימה והוא פנה אל האברך ושאל: אינני מבין אותך? כיצד אתה חושב שאפשר להפריע לי בשעה 12 בלילה? וכי אפשר לדפוק בדלתו

לב לדעת

הכרת והבנת מושג בתורה

עצור ועצוב | ואפס עצור ועצוב (דברים לב, לו)

הכתוב אומר שהקב"ה ינקום בגוים כאשר יראה שאין בקרב ישראל אף אחד שהוא 'עצור ועצוב', ונאמרו בכך כמה פירושים במפרשים:

- רש"י פירש: 'עצור' - מי שנושע על ידי המושל העוצר ומעכב את העם, ומקבצם במקום אחד, שלא יתפורו בצאתם למלחמה על האויב, 'עצוב' - הוא במשמעות של חיזוק וסיוע, שלא יהיה בישראל אחד שהוא 'מוחק' על ידי אחר המחזק ומסייע לו.
- אונקלוס תרגם: שיהיו מטולטלים ועצובים, דהיינו שהוא פירש 'אפס עצור' - שלא יהיו עצורים ומעוכבים במקום אחד אלא מטולטלים, וגם יהיו 'עצובים'.
- בספורנו פירש: שלא יהיה להם עוד שום רכוש, דהיינו 'עצור' - היינו במשורש האצור בביתם, 'עצוב' - מקנה הבהמות שהוא עזוב בשדה.
- ברלב"ג פירש: 'עצור' - אנשים המתגוררים בערים בצורות שהם עצורים וכנוסים בתוך החומה, 'עצוב' - אנשים המתגוררים בערי הפרדות.

הבנת מילה אחת בתורה

ענינים לראות

אֶזְלַת יָד | פִּי יִרְאֶה פִּי אֶזְלַת יָד (דברים לב, לו)

את הביטוי 'אזלת-יד' אנו מוצאים בספרות בת ימינו במשמעות של 'הזנחה ואפס עשייה', כגון: חברת האבטחה לא עמדה במשימה, והוכיחה רשלנות ואזלת יד מול מכת הנגיבות...

אולם את הביטוי 'אזלת יד', אנו מוצאים בפרשתנו בפסוק 'פִּי אֶזְלַת יָד', ונאמרו על כך כמה פירושים:

- רש"י פירש: 'אזלת' היא מלשון הליכה, דהיינו שיד האויב תהיה הולכת ומתחזקת על ישראל.
- בתרגום יונתן פירש: שהעזרה והתמיכה תינטל מידי ישראל, ולכאורה פירש 'אזלת' מלשון כליין וגמר, כמו 'הלחם אזל מכלינו' (שמואל א' ט, ז), או שפירש גם הוא מלשון הליכה, שהעזרה והתמיכה תלך ותסתלק מהם.
- כעין זה פירש רבינו בחיי: שכוחם הלך ופסק מהם.
- בגמרא (סנהדרין צו, א) דרשו שתלך ותגבר יד המלשינים, ועוד דרשו: שתכלה פרוטה מן הכיס, ופירש שם רש"י: והיינו אזלת יד, שיהיו בידים ריקניות.

כללי רש"י הק' בדרך חלשון

אזניים לשמוע

אֶמְרֵתִי אֶפְאִיקֶם (דברים לב, כו)

'אֶפְאִיקֶם' או 'אֶפְאִיָּהֶם'

לרגל חודש תשרי, תלה הגבאי מודעה: "פינוי כללי! ביום שישי הקרוב ייערך פינוי לכל החפצים שהושארו בשנה האחרונה. שימו לב - כל מה שאמצא כאן לאחר יום שישי - אֶפְאִיקֶם!"

רק אלו שלמדו היטב את פרשת השבוע עם פירוש רש"י, הבינו שכאשר הגבאי כתב 'אֶפְאִיקֶם' הוא התכוון לומר: אשליך אותם מעלי כהפקר...

על הכתוב אֶמְרֵתִי אֶפְאִיקֶם, מסביר רש"י שמילה זו היא משורש פ.א.ה. דהיינו שאשליך אותם מעלי כהפקר, כמו שאדם מניח בסוף שדה 'פאה' הפקר [או שאשליך אותם בכל 'פאות' (צדי) העולם - כן ביאר בספר הזכרון בכונות רש"י].

לפי פירוש זה נמצא שהאותיות פ.א.ה' שבאמצע התיבה אֶפְאִיקֶם, הם מהאותיות השורש, ואילו האות א' בתחילת התיבה נוספה לשימוש, מלשון אפעיל, במקום לומר אני אשליך פאה [כמו כל פעולה בעתיד שהמדבר אומר כלפי עצמו, שהאות א' באה בתחילת המילה במקום לומר 'אני', כגון 'אלמד', 'אתפלל'], והאות ס' בסוף התיבה באה לכינוי, במקום תיבת 'אותם'.

אולם מביא רש"י שיש שאמרו שהמילה 'אֶפְאִיקֶם', היא משורש א.ף.ה. שהכעס וחרון אף שלי יחול עליהם. אך רש"י כותב שפירוש זה לא יתכן, מחמת שתי סיבות:

- שאם כן היה צריך לומר 'אֶפְאִיָּהֶם', עם שתי אותיות א', דהיינו אות א' אחת לשימוש, דהיינו בלשון אפעיל, ועוד אות א' משורש המילה 'אף'. כמו במילה 'אאורך', שהיא משורש 'אור' ונוספה בה אות א' נוספת לשימוש בתחילת המילה.
- זאת ועוד, שאם מילה זו היא משורש 'אף', הרי האות א' באמצע המילה מיותרת לגמרי, והיה צריך לומר 'אֶפְאִיָּהֶם'.

הזי"ו ל"ך - לאלו פסוקים הכוונה?

שמונה מהלכים בדברי הראשונים כיצד לפרש את דברי הגמרא שיש לחלק את פסוקי פרשת האזינו לפי החלוקה של 'הזי"ו ל"ך'

מדי שבת אנו קוראים לתורה שבעה קראים, אולם בגמרא ובכל הראשונים והפוסקים, לא נזכר באיזו חלוקה יש לחלק הפרשה לשבעה קראים, וניתנת האפשרות לחלק את הפרשה בכל חלוקה שהיא, כפי שכותב המאירי (קריית ספר מאמר ה"ב): 'קריאות שבשאר ימות השנה ושבתות ומועדים אין מניינם ידוע, אלא שהחזן מקרא כרצונו' (והארכנו במדור זה, בגיליון האזינו תשפ"ה, לברר מי קבע את חלוקת הפרשיות לשבעה קראים כפי שנדפס בחומשים).

יצאת מן הכלל היא פרשת האזינו, עליה יש הוראה מפורשת כיצד לחלק אותה, כפי שאמרנו בגמרא במסכת ראש השנה (לא), שיש לחלק את הפרשה בקריאתה בבית הכנסת לפי הסימן 'הזי"ו ל"ך', שהוא ראשי תיבות של פסוקים המתחילים באותיות אלו. ובטעם שפוסקים דווקא בפסוקים אלו כתב הרמב"ם (הלכות תפילה יג, ה) מפני שהם דברי תוכחה כדי שיחזרו העם בתשובה, ולכן מפסיקים דווקא בפסוקים שיש בהם תוכחה מיוחדת.

אולם זאת לא מבואר בגמרא מה הם הפסוקים שראשי התיבות שלהם הוא 'הזי"ו ל"ך' - ולהלן נראה כמה וכמה שיטות שנאמרו בעניין זה (בהכנת המאמר הסתייענו בקובץ 'ירושתנו').

שיטת רש"י

רש"י במסכת ראש השנה כתב שהכוונה היא לפסוקים דלהלן: ה'אזינו, ז'כור ימות עולם, ו'יראה על במתי ארץ, ו'ירא ה'

וינאץ, עד כאן ששה פסוקים לכל אחד, ומכאן ואילך שמונה פסוקים לכל אחד (עי' רש"י: ש' ל' ל' כעס אויב אגור, כ' ידן ה' עמו. וכתבו התוספות שם שכן הוא המנהג).

שיטת מסכת סופרים

מהלך שני מביאים שם התוספות בשם מסכת סופרים, שהוא כשיטת רש"י מלבד שני שינויים באותיות ו' ל': ו'שימן ישרון ויבעט, ל' חכמו ישכילו.

שיטת רבינו חננאל

מהלך דומה מביאים התוספות בשם רבינו חננאל, עם שינוי באותיות ו' ל': ו'ירא ה' וינאץ, ל' חכמו ישכילו.

דעת רוב הראשונים

מהלך רביעי, והוא המהלך בו נקטו רוב הראשונים, וכן פסקו הרמב"ם (הל' תפילה יג, ה) והטור והשלחן ערוך (או"ח סי' תכה, ה), שהסדר הוא כדלהלן: ה'אזינו השמים, ז'כור ימות, ו'יראה על במתי, ו'ירא ה', ל' חכמו, כ' אשא אל שמים עד סוף השירה [והשביעי קורא מסוף השירה עד סוף הפרשה].

חילוקי מנהגים

אמנם לעיל הזכרנו שהתוספות כתבו

שהמנהג הוא כרש"י, אולם בבית יוסף שם כתב שבימינו פשט המנהג כשיטת הרמב"ם והטור, ומהלך זה אכן נקבע בכל החומשים הנדפסים בחמש מאות השנים האחרונות. אך יצויין, שהט"ז שם (סק"ד) כתב שבכל הקהילות במדינות אלו נוהגים כשיטת רש"י, ותמה על הרמ"א שלא הגיה כאן על השלחן ערוך שאנו אין נוהגים בזה כשיטת השלחן ערוך. וכן הביא המשנה ברורה (סק"ג) שנוהגים במדינתנו כשיטת רש"י ולא כשיטת הרמב"ם המובאת בשלחן ערוך.

כי קרוב - תחילת פסוק?

מהלך חמישי בסדר חלוקת העליות, אנו מוצאים ב"סדר קריאת התורה בימות החול ובשבת במנהג מתקופת הגאונים", שנדפס לראשונה מכתב יד בשנת תשע"ד, שם הסדר הוא: ה'אזינו, ז'כור, ו'יראה, ו'ירא ה', ל'זלי כעס, כ' קרוב.

שיטה זו דומה לשיטת רש"י, מלבד האות כ', שנקט כאן פסוק חדש (לב, לה) פי קרוב יום אידם. אולם הפלא הגדול הוא, שהרי התיבות 'כי קרוב' אינם תחילת פסוק לפי המסורת שלנו. אך באמת כתב שם באותו כתב יד, שבמקומו נהגו לחלק פסוק זה לשני פסוקים, והתיבות 'כי קרוב' הוא פסוק חדש, וזה חידוש.

הט"ז כתב שבכל הקהילות במדינות אלו נוהגים כשיטת רש"י, ותמה על הרמ"א שלא הגיה כאן על השלחן ערוך

כי מגפן

מהלך שישי, נמצא בפירושו של רבינו חיים פלטיאל, שם כתב פסוק חדש לאות כ': כ' מגפן סדם גפנם.

י' - ה' בדר ניתנו

מהלך שביעי ושמיני, כותבים בתוספות ישנים' במסכת ראש השנה שם, בשונה מכל השיטות עד כאן שנקטו שהאות י' עולה על הכתוב ו'יריבה וכו', והם כתבו שהכוונה לפסוק י'מצאהו בארץ וגו', או לפסוק י' בדר ניתנו וגו'.

שיטה זו הובאה גם בכתב יד של סידור תפילה ופירוש אשכנזי, שהאות י' היא הפסוק י' בדר ניתנו.

יש קפיידא בפסוקים?

על פניו נראה הדבר תמוה קצת, איך נמצאו כל כך הרבה שיטות, וכי לא היתה מסורת ברורה איך קוראים, והרי זה דבר הנוהג בכל שנה ושנה. אך באמת אין זו פליאה כל כך, שכבר כתב בשו"ת דבר אברהם (ח"א סי' לו אות ב) שבאמת אין קפיידא איהו פסוקים יקרא, אלא העיקר שיתקיים הסימן 'הזי"ו ל"ך', וכל הראשונים שפירשו פירושים שונים כיצד הוא הסדר של הזי"ו ל"ך, לא נחלקו, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, ואין קפיידא דווקא על פסוקים מסוימים, אלא העיקר שיתקיימו האותיות הזי"ו ל"ך קיימין בתחילתן.

מדוע כתב רש"י שוב 'בניו מומם'?

שָׁחַת לוֹ לֹא בָּנָיו מוֹמִים (דברים לב, ה)
רש"י: בָּנָיו מוֹמִים - בָּנָיו הָיוּ, וְהַשְׁחָתָה הַשְׁחָתִיתוּ הָיָא מוֹמִים. בָּנָיו מוֹמִים - מוֹמִים עַל בָּנָיו הָיָה, וְלֹא מוֹמִים.

לא ידעתי טעמו

דברי רש"י, כי דוד מודקקים גם בדיבור המתחיל - לשון הפסוק שהוא מעתיק בתחילת כל פירוש. על כן תמהו מפרשי רש"י, מדוע חזר רש"י והעתיק כאן פעם שנית את לשון הכתוב 'בָּנָיו מוֹמִים', והיה ראוי יותר שרש"י יכתוב הכל בדיבור אחד ארוך: 'בָּנָיו הָיוּ, והשחתה שהשחיתו היא מומם, ומומם של בניו היה ולא מומו'.

כן תמה ב'ספר הזכרון': 'ומה שהוסיף עוד לומר בניו מומם, לא ידעתי טעמו, וצריך עיון', עכ"ל.

לא גרס

ובאמת ברא"ם נראה שלא גרס ברש"י פעם נוספת תיבת 'בָּנָיו מוֹמִים', כי העתיק את כל דברי רש"י כדיבור אחד ארוך 'בָּנָיו הָיוּ, והשחתה שהשחיתו, היא מומם. מומם של

פתגמי אורייתא

התבוננות והעמקה
בתרגום אונקלוס

'שְׁנוּתֵי' - חידוד או כפל?

תורה: אִם שְׁנוּתֵי בָּרַק חֲרָבִי (דברים לב, מא).

אונקלוס: אִם עַל חַד תִּרְיִן פְּחִיזוּ בָּרַקָא מְסוּף שְׁמִיָא וְעַד סוּף שְׁמִיָא תַתְּגַלִּי חֲרָבִי.

הברקים, דהיינו שמידת הדין שלי והפורענות בגוים תתגלה בכל העולם.

בביאור 'מעט צר' הביא שיש שהקשו על התרגום, שאם כן שהוא לשון כפל, היה טעם המקרא צריך להיות מלעיל, ומדוע הטעם הוא מלרע, אלא שמצאנו לפעמים יוצאים מן הכלל (משמרת הקורא, בסוף שו"ת פאת שדך ח,ב).

תורה והלכה

נושאים הלכתיים
העולים מתוך הפרשה

בחור בליל הבר מצוה צריך לברך ברכת התורה?

פי שם ה' אֶקְרָא הָבו גְּדֹל לְאַלְקִינוּ (דברים לב, א)

הפוסקים שחיוב ברכות התורה הוא מדרבנן, ואף שבחיותו קטן היה 'תרי דרבנן', שמא הלכה כהסוברים ש'תרי דרבנן' מוציא 'חד רבנן'. ב. שמא הלכה כהסוברים שקטן אינו נעשה גדול מיד בתחילת הלילה, אלא כשיעברו עליו י"ג שנה מעת לעת, ושמא קטן זה נולד בשעה מאוחרת בלילה או ביום, ובלילה אינו גדול. ג. שמא לא הביא ב' שערות.

לכוון בתפילת ערבית

לעומת זאת, בשו"ת ארץ צבי (ח"א סי' טז-יח) מצדד לומר שאינו יוצא ידי חובה בלילה במה שבידך ברכת התורה בבוקר, ולכן כתב שבלייל הבר מצוה לא יתפלל מבעוד יום, וגם לא מאוחר בלילה, אלא תיכף בתחילת הלילה, ובברכת 'אהבת עולם' יכין בפירוש לשם ברכת התורה, ואחרי תפילת שמונה עשרה של ערבית מיד ילמד קצת, ובוזר יצא ידי חובתו, וכן כתב בשו"ת יביע אומר (ח"ג אור"ח סי' כ"ז), ובשו"ת ויען יוסף (ח"א סי' ל"ב), ובהליכות שלמה (הלכות תפילה פ"ו הערה 5), ובתשובות והנהגות (ח"ד סי' ט"ו).

מפסוק זה דרשו חז"ל (ברכות כא, א) את החיוב לברך ברכת התורה לפני לימוד התורה.

קטן להוציא גדול

כתבו הפרי מגדים (או"ח סי' מז, משבצות זהב סק"י) והמשנה ברורה (ביאור הלכה שם סעיף יד), שקטן אינו יכול להוציא גדול בברכות התורה, משום שקטן חייב רק מדרבנן משום חינוך, והגדול חייב בברכות התורה מדאורייתא, לפי דעת רוב הפוסקים שברכת התורה היא מדאורייתא.

ליל הבר מצוה

לאור זאת דנו הפוסקים, כלפי הקטן עצמו, שבליילה שהוא נהיה בן שלשה עשרה שנה ומחויב במצוות מדאורייתא, והרי בבוקר שלפניו כשבירך ברכת התורה היה עדיין קטן, האם יכול לצאת ידי חובתו וללמוד בלילה על סמך ברכות התורה שבידך בבוקר בעודו קטן.

בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קכ"א) כתב להקל בדבר, שאין צריך לברך שוב ברכת התורה בלילה, כי 'ספק ברכות להקל', וכאן יש כמה ספקיות שלא לברך שוב: א. שמא הלכה כדעת

יש שכתבו שבוחר בר מצוה אינו צריך לברך שוב ברכת התורה בליל הבר מצוה, ויוצא במה שיבדך בבוקר, ויש שהחמירו שיתפלל ערבית מיד בתחילת הלילה, ובברכת אהבת עולם יכוין בפירוש לשם ברכת התורה, ואחרי תפילת הלחש ילמד איהו לימוד קצר.

הלכה
למעשה:

למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל

גיצי אש ונגוהות אורה
מכבשונם של גדולי וצדיקי
הדורות זי"ע על יקרת
החשיבות של לימוד שירת
האזינו, הסגולות הנפלאות
וההשפעות הנשגבות
ברוחניות ובגשמיות
הטמונות בלימוד שירה זו

יחזקאל): "משה רבינו רימו לנו בשירת האזינו ששים רבוא נשמות ישראל, והרה"ק מוה"ר ר' מנחם מרומאנוב אמר, כשהייתי אברך ורציתי לידע האין אני עומד בדרך העבודה, חיפשתי בשירת האזינו, בשורה הימנית מצוות עשה, ובשורה השמאלית מצוות לא תעשה, עכדה"ק, ובוודאי כשלא יבלה ימיו בשטותים והבלים, יכול כל אחד לידע האין הוא עומד בדרך העבודה".

לא יוסר צלם אלקים ולא יארע לו שום רע

כתב בספר 'סמא דחיי' שמצא בספר ישן נושן: "סגולה לקרות פרשת האזינו בכל יום עד וכפר אדמתו עמו, שלא יוסר ממנו צלם אלקים מעל פניו לעולם".

ואכן כך נמצא בספר אמתחת בנימין (ווילהרמזשדארף תע"ו, שערי אורח ימים ואריכות אפים אות ז') שכתב: "טוב מאד שיקרא בכל יום שירת האזינו עד וכפר אדמתו עמו, כי יש בה מ"ג פסוקים וסודו גדול ורם, ועל ידי זה לא יוסר הצלם אלקים מעליו, ולא יארע לו שום רע בעולם באותו היום כלל".

אם היו זוכרים שירה זו לא היה מקום לגשמייות להיכנס ללב

הגה"ק רבי שמעון מזעליחוב זי"ע משיגה ישיבת חכמי לובלין, מזרהה היה על לימוד שירת האזינו, ואמר (נהרי אש עמוד קנו): "הלא כתוב מפורש ולמדה את בני ישראל שימיה בפייהם (לעיל לא, יט) שיהיו דברי השירה הזאת נזכרים ברורים ושכיחים בפייהם של ישראל. אם היו בני ישראל זוכרים את דברי השירה הזאת שיש בה כל המהלך עולם הזה, עולם העתיד, ותחית המתים, לא היה מקום לזוהמת וגשמייות עולם הזה להיכנס ללב!".

השיר של ישראל – שירת האזינו

והיה כופל ומתחנן לתלמידיו: "נא ונא תלמדו פרשת האזינו עם פירושם של דברי חז"ל ובעלי רוח הקודש, תזמרו את השירה הזאת בנעימות, שכן יש לכל אימה מאומות העולם שיר, ולנו עם קדוש אשר במבחר ה' מכל העמים ניתן לנו שירת האזינו, ובזה יאמינו באמונה וגם יבינו את ההנהגה שמנהיג השי"ת בעולם להביא לתיקון השלם שזאת בהכרח תהיה על ידי כנסת ישראל דוקא. בדברי השירה הזאת יש הכל, מן מתן תורה עד תחיית המתים כל העובר עלינו בכל הזמנים, כן אמרו חז"ל ב'ספרי' גדולה שירה זו שיש בה עכשיו ויש בה לשעבר ויש בה לעתיד לבוא ויש בה בעולם הזה ויש בה לעולם הבא".

סגולה לטהרה ואריכות ימים ופרנסה

כתב הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע בספר הזכרונות: "אחד המסורות מפי המהר"ל [מפראג] היא, לומר כל יום לפני התפלה את שירת האזינו, שהמהר"ל ראה אותה כסגולה לטהרת המוח והלב. לדעת המהר"ל גם על סוחרים ובעלי מלאכה לומר פרשת האזינו מספר פעמים ביום, משום שהדבר מהווה סגולה להצלחה, לפיכך נדרש כל אחד לדעת האזינו בעל פה, וכן ראה באמירת האזינו מספר פעמים ביום סגולה לאריכות ימים".

שפע ברכה גדולה בעסקים

ובהזדמנות אחרת (ספר השיחות ה'תש"א עמוד מו) אמר: 'שמעתי מגדולים ששירת האזינו צריך יהודי לדעת בעל פה. אילו ידעו אנשי העסקים על שפע הברכה הגדולה בעסקים ששירת האזינו בעל פה יכולה לפעול, היו זהירים בכך הרבה יותר".

מצות עשה להתבונן איך שכל שירת האזינו מתקיימת

כתב הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע ב'קונטרס ספר הזכרונות' (מצוה שלישית): "מלשון הכתוב סוף פרשת האזינו אחר השירה אמר, שימו לבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום וגו' (דברים לב, מו). וזה מצות עשה לשום לב לדעות השירה, ושימת לב זה הוא מה שהעיד לנו השם יתברך מכל עניני הגליות והצרות העוברות עלינו, ושסוף הכל דם עבדי יקום ונקם ישוב לצרינו, והוא בביאת המשיח. וזה מצוה מבוראת על אמונה זו. ומיהו יראה שאין עיקרה על דבר זה לבד, רק על כל עניני השירה כולה, וזה טעם לשון שימת לב שיתבונן איך כל הכתוב בשירה מתקיים והולך, והוא ההתבוננות גם כן בעניני הצרות והגליות איך דבר ה' יקום, ובזה יתחזק באמונתו ועשיית מצוותיו".

מצוה מדאורייתא לכל אחד ללמוד שירה זו

ממשיך וכותב רבי צדוק הכהן זי"ע: "וכפי הנראה היה ראוי למנות זה מצוה מיוחדת על לימוד שירה זו לכל אחד מישראל, אלא לפי שלא נקבע לו זמן אפשר שיהיה די בפעם אחד כל ימי חייו, ועל כל פנים די בקריאת הפרשה פעם אחת בשנה כתיקון חכמים. אבל על כל פנים יהיה קריאת פרשה זו מצות עשה מדאורייתא!"

כל אחד יכול לדעת היכן הוא עומד

אמר הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע (דברי

נחמה גדולה בענין הגאולה וחזרת חזיו וההרד ל'ישראל'

רבינו בחיי כותב על שירת האזינו: "והנה השירה הזאת נחמה גדולה והבטחה מבוראת בענין הגאולה, ובאבדן עובדי גלולים, ובנקמת ישראל מאויביהם, ובכפרת ישראל מעוונותיהם. ואולי מפני זה בא סימן ההפסקות לרבותינו ז"ל הזי"ו ל"ך... לבאר שיחזור חזיו והזוהר והכבוד והתפארת ישראל כמבראשונה, ושבו בנים לגבולם".

להקרב לבני ישראל טיפס מהשירה שיריה שגור לומר בפיו

האברבנאל בסוף פרשת וילך כותב: "צוה אלקים שיכתבו מהשירה הזאת טופסים רבים לתת אותה לכל אדם כדי שכל איש ואשה ידענה וישגנה בפיו ויזמרה תודה. ואולי שלזה שתף יהושע בדבר הזה כדי לצוותו שיעזור בכתובת השירות האלה הרבות למשה רבו כדי שלא תכבד עליו הכתיבה כולה ביום מותו, וזהו ועתה כתבו לכם את השירה הזאת רוצה לומר מיד עתה תכתבו את השירה הזאת פעמים הרבה... ואמר עוד שימיה בפייהם ולשיר ולנגן אותה בנועם... ונתן הסיבה בשירה הזאת באמרו למען תהיה השירה הזאת לעד בבני ישראל. רוצה לומר שימצא בפיו בני ישראל ולא יצטרכו לבקש ספר התורה אבל בפייהם תמצא השירה הזאת והיא תהיה לעד בבני ישראל למה שיקרום באחרית הימים".

סגולה להנצל מאפיקורסות ודעות כוזבות

כתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר זי"ע בספרו אגרא דפרקא (אות קטו): "נראה לי בסגולה, ללמוד בכל יום שירת האזינו, והוא סגולה להנצל מאפיקורסות ומדעות הכוזביות, עיין מה שכתבנו בספרינו אגרא דכלה בפ' וילך הוכחנו זה מפסוקי התורה, והנה הרב מו"ה יעב"ץ בסידור שלו תמה על בעל מסדר מעמדות, למה סידר פרשת האזינו במעמדות, ועיי"ש בספרינו כי הדין עמו כי הוא בסגולה עפ"י התורה".

עצת הסטייפלער להינצל ממהשבות לא טובות

מנן הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זי"ע, בעל קהילות יעקב זי"ע, 'הסטייפלער', כותב בספרו קריינא דאגרתא (ח"א עמוד נז): "בספרים הקדושים מובא שקריאת שירת האזינו בכל יום מגרשת מאוד הרהורי כפירה, וכמובן לא תיכף מיד רק במשך זמן. לפני הרבה שנים התאונן אחד אצלי על הרהורי כפירה ר"ל ואמרתי לו המובא בספה"ק מקריאת שירת האזינו, וכן עשה איזה שנים רצופות, ואח"כ הודיע לי כי ניצל לגמרי מהמחשבות".

שירת האזינו

מחלוקת רבי נחמיה ורבי יהודה

תמצית השיטות

בתוך שירת האזינו, ישנם י"ב פסוקים (דברים לב, כח-מ) אשר רש"י הק' מביא עליהם את המחלוקת של רבי נחמיה ורבי יהודה שחלקו ב'ספרי' כ'צד יש לפרש אותם, ורש"י הק' בפירושו מפרש חלק מהפסוקים כרבי יהודה, וחלקם כרבי נחמיה.

דעת רבי נחמיה:

הפסוקים מדברים כלפי הגוים שמעשיהם דומים למעשי סדום, כאשר אינם מתבוננים איך יתכן שאחד מהם רודף אחרי אלף מישראל, ואינם מבינים שרק ה' עשה זאת.

אולם ה' עתיד להעניש את הגוים באחרית הימים בביאת המשיח, על אשר עוללו הגוים לישראל, כאשר יראה ה' שהם מתגברים לצער את ישראל ואין להם מושע.

בנוסף, יראה ה' שהאויב יחריף ויגדף ויאמר איה הוא אלקי ישראל שהקריבו ישראל לפניו חלב קרבנות ונסכים, שיבוא ויושיע את ישראל. אז יגלה ה' את ישועתו ויאמר לגוים: ראו שאושיע את ישראל, אני מחצתי ואני ארפא. ואף שאתם רואים שזמן רב איני נפרע מכם, אל תטעו לחשוב שאיני יכול להענישכם, כי האמת שאני יכול להיפרע מכם, שהרי מקום שכינתי בשמים ואני עליון על כולכם.

דעת רבי יהודה:

הפסוקים מדברים על ישראל שמעשיהם דומים למעשי סדום, ואין הם מתבוננים איך יתכן שאחד מהגוים ירדוף אחרי אלף מישראל, אם לא שה' עשה זאת, ולכן ייענשו ישראל קשות באחרית הימים כאשר תסתיים זכות האבות מהם.

אך הכתוב מוסיף תנחומים לישראל, שאחרי כל הצרות ירחם ה' עליהם כשיראה שהגוים מתגברים לצער אותם ואין להם מושע.

אז יאמר ה' אל ישראל: איה הם האלילים שהיו ישראל מקריבים לפניהם חלב קרבנות ונסכים, שכעת יקומו האלילים ויושיעו אתכם.

עוד יאמר ה' לישראל: הבינו מכל הפורעניות וכן מהישועה שאושיע אתכם, שאני מחצתי ואני ארפא.

עוד אומר ה' לישראל: מתוך הכעס על הגוים על מה שעוללו לכם, נשאתי את ידי אל השמים במטרה להישבע בכבוד עצמי, לנקום בגוים על מה שעוללו לכם.

דעת רבי נחמיה

בפסוק הקודם נאמר שהקב"ה לא יתן לאומות להשחית את ישראל, משום שהאומות יתלו את גבורתם בעצמם ובאליל הנכרי שלהם, ויאמרו 'דינו רמה, ולא ה' פעל כל זאת!' כעת אומר הכתוב:

הסיבה שהאומות יטעו לומר שלא ה' פעל זאת: **כי גוי אחד עצות הקה ואין קהם תבונה** משום שהגוים הם עם שהעצה והחכמה נאבדה ממנו, ואין בהם תבונה, והחוכמה שאין בהם תבונה -

שהרי לו חכמו וישפילו את אילו היתה חכמה בתבונה בגוים, היו משכילים וביע לאחריהם - להבין ולהתבונן בפורענות שנעשתה לישראל באחרית הימים, והיו הגוים שואלים את עצמם -

איכה ירדף אחד אלק וישנים וינסו רבקה איך יתכן בדרך הטבע שאחד מאומה כנגד אלקו, שהרי פי לא כעצרת צורם - ה' הצור הסלע החזק שלנו, אינו כמו הסלע שלהם, וככל זאת עכשו ואיבנו פלילים הגוים שהם אויבי ישראל מצליחים לשפוט אותם בפלילים, ובמקרה שד' מוכר את ישראל.

הסיבה שהגוים אכן לא מתבוננים לדעת שאת הכל עשה ה': לפי שהגוים הם אנשים רעים וחסרי תבונה, ומרוב רוע לבם - **כי מנפן סדם ומנפנת עמורה** - וכל מעשיהם [המעשים נמשלים לשדה] דומים למעשי סדום. וכל מעשיהם, הנמשלים לשדה, דומים למעשה עמורה. לפיכך, מאחר והגוים אומרים שלא ה' פעל כל זאת, לכן לא יתן להם ה' להשחית את ישראל, כנעם שלהם הצבור על ישראל, שהרי - **ענבנו ענבי חוש** - הגוים חפצים להרעיל את ישראל ולמגר את חיהם ביסורים הדומים לענבים המרים כעשב מר הנקרא 'רוש'. אלא ה' יעניש את הגוים על מה שעוללו לבנו, ויביא עליהם פורענות קשה - **אשקלת מורדת למו** - ישקה את הגוים משקה מר היצא מאשכולות מרים.

ועוד יעניש ה' את הגוים ויביא עליהם - **חמת תנינים ויבא ראש פתנים אקרו** היין שהגוים ישתי יהיה עשוי ארס של תנינים וארס של ראש נחש אכזרי הנקרא 'פתן', כלומר שאוב אכזרי יבוא להעניש את הגוים.

הלא הוא אותו הדם של הפורענות המרה לגוים, **קננס ענדי חתום באוצרותי** באוצרותיו של הקב"ה.

אומר הקב"ה: **לי נקם ושלם** עוד יבוא היום שהגוים יקבלו ממני 'נקם', ותקם ההוה הוא ישלם את העונש. [פירוש אחר: עוד יגיע להם 'נקם', וגם יגיע להם 'תשלום']. כל זאת יתקיים **לעת תמוט רגלם** בביאת המשיח, כאשר יתמוטטו הרגליים של הגוים שהיו רומסות את ישראל. **כי קרוב יום אידם וקש עתדת למו** - כאשר ירצה ה' להביא את יום האיד והשבר לגוים, יהיה הדבר קרוב ומזומן לבוא, וחיש מחר יבוא כל מה שעתיד לבוא עליהם.

דעת רבי יהודה

בפסוקים הקודמים נאמר שהקב"ה רצה להפקיר את ישראל כמו פאה ולהשביט אותם לגמרי, לולי שהאומות יתלו את גבורתם בעצמם.

כעת נאמר הכתוב הטעם מדוע רצה הקב"ה תחילה להפקיר את ישראל: **כי גוי אחד עצות הקה** - משום שבני ישראל אבדו את התורה שהיא להם עצה נכונה, ואין בהם תבונה - ואין בישראל תבונה להבונן, שד' יביא עליהם את כל הפורענות, והחוכמה שאין בהם תבונה -

שהרי לו חכמו וישפילו את אילו היתה חכמה בתבונה בישראל, היו משכילים וביע לאחריהם - להבין ולהתבונן בפורענות שנעשתה להם באחרית הימים, והיו ישראל שואלים את עצמם -

איכה ירדף אחד אלק וישנים וינסו רבקה איך יתכן בדרך הטבע שאחד מהגוים ירדוף אלק מאיתנו, ושנים מאיתנו ינסו רבקה מאיתנו. **אם לא פי צורם מקרם וה' הסגירם** - אם לא שה' שהוא הצור והסלע החזק שלנו חשק לנו הוא מוכר אותנו ומסר אותנו ביד הגוים.

מכל זאת היה לבני ישראל להבין ולדעת - שה' הוא הסגיר אותם ביד הגוים ולא הגוים עשו זאת. שהרי עד עכשיו - כאשר ה' לא מסר את היהודים ביד הגוים - לא היה האליל שלהם יכול לעשות מאומה כנגד אלקו, שהרי פי לא כעצרת צורם - ה' הצור הסלע החזק שלנו, אינו כמו הסלע שלהם, ובכל זאת עכשו ואיבנו פלילים הגוים שהם אויבי ישראל מצליחים לשפוט אותם בפלילים, ובמקרה שרק ה' מוכר את ישראל.

והסיבה שרצה ה' תחילה להפקיר את ישראל כמו פאה ולהשביט אותם לגמרי: **כי מנפן סדם ומנפנת עמורה** - כי המעשים של ישראל [המעשים נמשלים לפירות גפן], דומים למעשי סדום. והמעשים של ישראל [המעשים נמשלים לשדה], דומים למעשה עמורה. **ענבנו ענבי חוש** - המעשים של ישראל [המעשים נמשלים לענבים], דומים לעשב מר הנקרא 'רוש'. לכן ראויים ישראל לעונש כאשר **אשקלת מורדת למו** - הקב"ה ישקה את ישראל משקה מר היצא מאשכולות מרים.

ועוד ראויים ישראל שהקב"ה יענישם ויביא עליהם - **חמת תנינים ויבא ראש פתנים אקרו** היין שישתו ישראל יהיה עשוי ארס של תנינים וארס של ראש נחש אכזרי הנקרא 'פתן', כלומר שאוב אכזרי יבוא להעניש את ישראל.

כסבורים הם ישראל ששכחתי את מעשיהם הרעים שהיו עדיין לא הענשתי אותם, אבל **הלא הוא** - המעשה הרע של ישראל שהוא כמו סדום ועמורה, **קננס ענדי חתום באוצרותי** - אני זוכר את כל מעשיהם הרעים. אומר הקב"ה: עוד על ישראל: **לי נקם ושלם** עוד יבוא היום שבני ישראל יקבלו ממני 'נקם' פורענות, ותקם ההוה הוא ישלם את העונש להם על מעשיהם הרעים. [פירוש אחר: עוד יגיע להם 'נקם', וגם יגיע להם 'תשלום']. כל זאת יתקיים **לעת תמוט רגלם** כאשר תסתיים זכות אבותיהם, שהם נשענים עליה. **כי קרוב יום אידם וקש עתדת למו** - כאשר ירצה ה' להביא את יום האיד והשבר לישראל, יהיה הדבר קרוב ומזומן לבוא, וחיש מחר יבוא כל מה שעתיד לבוא עליהם.

פירוש רש"י

כדעת רבי נחמיה

כדעת רבי נחמיה

כדעת רבי נחמיה

כדעת רבי נחמיה

כדעת רבי יהודה

כדעת רבי יהודה

כדעת רבי יהודה

כדעת רבי יהודה

פירוש רש"י	דעת רבי יהודה	דעת רבי נחמיה	
דעת רבי יהודה	עד כאן, בחלק הראשון של השירה, העיד משה דברי תוכחה ורתראה לישראל כדי שכאשר תבוא עליהם הפורענות בדרור הבאים, יידעו שכבר הודיע להם מראש שאם יתאוו ייענשו. אבל מכאן וחלילה העיד משה עליהם דברי תחנון, על הטובות שיבואו עליהם כאשר תסתים הפורענות, וה' ישוב וירחם עליהם:	הסיבה והטעם שה' יעניש את הגוים: כי ידון ה' עמו - יען כי ה' ריכב את ריבם וידן את דינם של ישראל, לנקום באומות שעשו וייסרו אותם, וְעַל עֲבָדָיו יִתְנַחֵם - וה' יתנחם ומכיל יחזור ממה שהרע לישראל עד עתה, ומעתה רק ייטיב להם.	כי ידון ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אֵלֶיךָ יָדְךָ וְאֵת מְשֹׁם שֶׁה' יראה את ידו וכוחו של האויב הולכת ומתחזקת על ישראל להרע להם. וְאֵפֶס עֲשׂוֹר וְעִזּוּב - ואין בישראל אפילו אחד שיהיה נעור על ידי מושל העוצר ומקבץ את העם שלא יתפורר בצאתם אל האויב, ולא יהיה בישראל אחד שיהיה 'עזוב' דהיינו מחוץ.
דעת רבי יהודה	וְאֵפֶס - או יאמר ה' על ישראל: אֵי אֱלֹהֵינוּ צֹר חָסִיו בו - איה הם האלילים, העובדים זרה, של ישראל, שהיו עוברים כסלע דהיינו אשר חשבו ישראל לחסות בו.	בטעם, יראה ה' שהאויב יחרף ויגדף [כמו שאמר טיטוס כשהתק את הפרוכת], וְאֵפֶס האויב יאמר אֵי אֱלֹהֵינוּ צֹר חָסִיו בו איה הוא האלקים של ישראל, הצור הסלע אשר ישראל חסו בו.	וְאֵפֶס האויב יאמר: איה הם האלקים של ישראל אֵפֶס חָלַב וְנִבְחִינוּ יִאֲכְלוּ וְיִשְׁתּוּ יין וְנִסְיָם אשר האלקים היו אוכלים כביכול את החלב של קרבות ישראל במקדש, והיו שותים כביכול את היין שניסבו במזבח, וכעת יִקְוּנוּ וְיִשְׁתּוּ וְיִסְיָם סִתְרָה יקומו האלקים וישיעו אתכם והיו לכם מחסה ומסתור.
דעת רבי יהודה	אז יאמר ה' לישראל: רָאָה עֲשֵׂה - ראו וחבטו עתה, מכל הפורענות שהבאתי עליכם, וכן מהשועה שאושיע אתכם, בלי שיהיה אף אחד שימחה ביד, ותבטו כי אֵי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עֲשֵׂה כי אני - אני הוא! אני משיפל ואני מרים, ואין שום כח של אלוהות דוגמתי ודומה לי שיעמוד כנגדי.	אז יגלה ה' את ישועות ויאמר לגוים: רָאָה עֲשֵׂה איך שאושיע את ישראל, כי אֵי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עֲשֵׂה כי אני - אני הוא! אני משיפל ואני מרים, ואין שום כח של אלוהות הדומה לי שיעמוד כנגדי. כל הרעות באו עד עתה ממני, ומעתה כל הטובות יבואו ממני, אֵי אֱמִית וְאֵתִיק	רָאָה עֲשֵׂה כי אני הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עֲשֵׂה כי אני - אני הוא! אני משיפל ואני מרים, ואין שום כח של אלוהות הדומה לי שיעמוד כנגדי. כל הרעות באו עד עתה ממני, ומעתה כל הטובות יבואו ממני, אֵי אֱמִית וְאֵתִיק
דעת רבי יהודה	אֵי אֱמִית וְאֵתִיק אי הוּא זה אשר ממות, ואני עתיד להחיות את המתים. מְחַצֵּתִי וְאֵי אֶרְפָּא אי הוּא אשר מחצתי והכיתי, ואני ארפא, וְאֵין מְנַדִּי מְצִיל - אין מי שיציל את הפושעים בי מהעונשים שיבואו עליהם.	אז יגלה ה' את ישועות ויאמר לגוים: רָאָה עֲשֵׂה איך שאושיע את ישראל, כי אֵי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עֲשֵׂה כי אני - אני הוא! אני משיפל ואני מרים, ואין שום כח של אלוהות הדומה לי שיעמוד כנגדי. כל הרעות באו עד עתה ממני, ומעתה כל הטובות יבואו ממני, אֵי אֱמִית וְאֵתִיק	רָאָה עֲשֵׂה כי אני הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עֲשֵׂה כי אני - אני הוא! אני משיפל ואני מרים, ואין שום כח של אלוהות הדומה לי שיעמוד כנגדי. כל הרעות באו עד עתה ממני, ומעתה כל הטובות יבואו ממני, אֵי אֱמִית וְאֵתִיק
דעת רבי יהודה	בהמשך לדברי התנחומים לפני ישראל אומר להם ה': מאחר ויש לי חרון-אף על העושים שעשו לכם צרות, מתוך הכעס עליהם כי אֵשׁ אֵל שָׁמַיִם יָדִי נִשְׁאֵת את ידי אל השמים במטרה להשיבם בכבוד עצמי, וְאֵתִיק - כלשון שבועה דִּי אֲנִי לְעֵלְמָה, והשבועה היא - לנקום בגוים על מה שעוללו להם.	עוד אומר ה' לגוים: אף שאתם רואים שזמן רב עובר ואני נפרע ממכם, אל תטעו לחשוב שאני יכול להענישכם, כי האמת שאני יכול להפריע מכם, שהרי כי אֵשׁ אֵל שָׁמַיִם יָדִי נִשְׁאֵת את ידי אל השמים למעלה.	עוד אומר ה' לגוים: אף שאתם רואים שזמן רב עובר ואני נפרע ממכם, אל תטעו לחשוב שאני יכול להענישכם, כי האמת שאני יכול להפריע מכם, שהרי כי אֵשׁ אֵל שָׁמַיִם יָדִי נִשְׁאֵת את ידי אל השמים למעלה.

שידרכו זכויותך!

גם אתה יכול להתחיל את תשפ"ז עם רבבות זכויות:

הצטרף עכשיו למערך מאות השגרירים מזכי הרבים, המפיצים את הגיליון השבועי ברחבי ארה"ק ותזכה להפיץ את אור התורה לעוד המוני יהודים הצמאים להתענג על התורה שבכתב

התקבלה תרומה להוספת עשרות נקודות הפצה חדשות כל הקודם זוכה ומזכה!

וקבלו
בכל שבוע את מאדרי הגיליונות
חינם עד לפתח הבית בדיוור
ישי - לזיכוי הרבים!

עדכנו
את פרטי בית
הכנסת / הישיבה,
והכתובת למשלוח

חייגו
לקו 'קול התורה'
בשעות המענה האנושי
בשלושה 8 (אחרי בחירת השפה)

גם אתה יכול להפיץ את האור:
הצטרף עכשיו למערך מאות מזכי הרבים
המפיצים את הגיליון השבועי ברחבי ארה"ק

למען דעת - הבהרה נחוצה וחשובה!

ידוע כי כנפסק להלכה אין יוצאים ידי חובת שניים מקרא ואחד תרגום על פרשיות האזינו וזאת הברכה כי אם במועדם.
אמנם, היות ומדובר בפרשיות ארוכות עם ערך רב ועצום, קשה עד מאד ללומדם בהבנה ברורה וידיעה ישרה, בזמנים אלו של ימי המועדות ויומי דפגרא, בהם הזמן קצר והמלאכה מרובה.
אי לכך, היות וכל מטרת המפעל העולמי היא הטמעת הלימוד בעיון באופן קבוע ויום יומי, בהבנה ובעיון - סידרנו את לוח הלימודים והמבחנים באופן שניתן ללמוד מראש את כל פרשיות האזינו וזאת הברכה במתינות, בהבנה וידיעה.
אמנם, יש לשים לב:
א. בחלק מהימים אין יוצאים בלימוד זה ידי חובת שניים מקרא ואחד תרגום, אותה יש ללמוד בנפרד במועד כנפסק להלכה.
ב. לאלו המעדיפים לערוך המבחנים לאחר לימוד שמו"ת, המבחנים יהיו פתוחים גם בשבוע שלאחמ"כ בס"ד.

בברכת היתרה - הו"ר/ר

לוח המבחנים והלימודים

ירח האיתנים התשפ"ז

סדרי הלימוד:

שבוע ראש השנה	שבוע האזינו - עשי"ת	שבוע ערב סוכות	שבוע של סוכות
לימוד מוקדם ומבחנים פרשת האזינו ע"פ סדר הלימוד היומי הקבוע	לימוד ומבחנים פרשת השבוע האזינו ע"פ סדר הלימוד היומי הקבוע	לימוד מוקדם ומבחנים פרשת וזאת הברכה ע"פ סדר הלימוד היומי הקבוע	לימוד ומבחנים פרשת וזאת הברכה ע"פ סדר הלימוד היומי הקבוע

סדרי המבחנים:

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
כ"ד ראשון האזינו	כ"ד שני האזינו	כ"ד שלישי האזינו	כ"ד רביעי האזינו	כ"ד חמישי האזינו	כ"ד ערב ראש השנה שישי האזינו שביעי האזינו מבחנים מיוחדים: קריאה ליום א - ב דר"ה הפטרה ליום א - ב דר"ה	א' א' דראש השנה
ב' ב' דראש השנה מוצאי ר"ה-מבחנים מיוחדים: קריאה ליום א - ב דר"ה הפטרה ליום א - ב דר"ה	ג' צום גדליה ראשון האזינו שני האזינו תורתך שעשועי-האזינו	ד' שלישי האזינו גמרא האזינו	ה' רביעי האזינו	ו' חמישי האזינו הפטרה האזינו	ז' שישי האזינו שביעי האזינו שבועי האזינו	ח' האזינו שישי האזינו שביעי האזינו שבועי האזינו
ט' ערב יום הקדוש ראשון וזאת הברכה שבועי האזינו מבחנים מיוחדים: קריאה יום כיפור הפטרה יום כיפור	י' יום הקדוש מוצאי יו"כ: שני וזאת הברכה שבועי האזינו מבחנים מיוחדים: קריאה יום כיפור הפטרה יום כיפור	יא' שלישי וזאת הברכה גמרא וזאת הברכה תורתך שעשועי וזאת הברכה פתוח להשלמה: ראשון וזאת הברכה שני וזאת הברכה	יב' רביעי וזאת הברכה	יג' חמישי וזאת הברכה פתיחת מבחני וחידודי כל התורה	יד' ערב סוכות שישי וזאת הברכה שביעי וזאת הברכה	טו' סוכות מוצאי יו"ט: שישי וזאת הברכה שביעי וזאת הברכה
טז' א' דחזה"מ ראשון וזאת הברכה	טז' ב' דחזה"מ שני וזאת הברכה	יז' ג' דחזה"מ שלישי וזאת הברכה שבועי וזאת הברכה	יח' ד' דחזה"מ רביעי וזאת הברכה שבועי וזאת הברכה	יט' ה' דחזה"מ חמישי וזאת הברכה שבועי וזאת הברכה הפטרה וזאת הברכה	כ" הושענא רבא שישי וזאת הברכה שבועי וזאת הברכה	כ"ב שמחת תורה מוצאי יו"ט: שבועי וזאת הברכה שבועי וזאת הברכה
כ"ג אסרו חג ראשון בראשית שישי וזאת הברכה שביעי וזאת הברכה שבועי וזאת הברכה	כ"ד שני בראשית שבועי וזאת הברכה	כ"ה שלישי - בראשית	כ"ו רביעי - בראשית	כ"ז חמישי בראשית שבועי בראשית	כ"ח שישי בראשית שביעי בראשית	לרגל התחלת התורה מלבראשית' מגוון מבחנים חדשים, שיפורים וחידושים! עקבו אחר הפרסומים

מתחילים מבראשית - אל תישארו מאחור!

נצלו את ההזדמנות והמתנה הנדירה שנתנו לנו משמים בשנה זו - שבוע שלם ללימוד הפרשה הראשונה שבתורה!

